

Моїсеєнко Ю. М.,

аспірант кафедри цивільного права №2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЗАХИСТ ПРАВ СТОРІН ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ) В ПРАКТИЦІ СУДУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Світова фінансово-економічна криза, що триває протягом останніх декількох років, не обійшла стороною і цивільні правовідносини в сфері договору банківського вкладу (депозиту). За даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (Фонду), у теперішній час в тій чи іншій мірі заходи щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку застосовувались до біля ста банків. З них лише за 32 банків здійснювались виплати вкладникам вказаним фондом. Відповідно до ст. 4 Закону Укра-

їни «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», основним завданням Фонду є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

З метою виконання заходів щодо забезпечення збереження активів банку, запобігання втрати майна та збитків банку, Фонд зобов'язаний забезпечити збереження активів та документації банку. Одні з таких заходів передбачені у пунктах 2 та 7 ч.3 ст. 38 вищевказаного Закону.

Фактично у вказаних випадках мова іде про укладання договорів банківського вкладу (депозиту) до віднесення банків до категорії неплатоспроможних з метою поділу значних грошових сум вкладників для отримання ними гарантованої суми відшкодування, яка складає 200 тисяч гривень. В той же час заінтересована особа вправі звернутись до суду за захистом порушеного цивільного права. Не зважаючи на приватність правовідносин у сфері договору банківського вкладу (депозиту), позови на дії чи бездіяльність Фонду гарантування вкладів чи його посадових осіб розглядаються судами адміністративної юрисдикції виходячи з особливостей правосуб'єктності Фонду як юридичної особи публічного права.

В той же час судова практика не є однозначною відносно захисту прав сторін договору банківського вкладу (депозиту). В одних випадках суди задовольняють вимоги позивача (вкладника), предметом яких є оскарження дій чи бездіяльності посадової особи Фонду щодо визнання правочинів нікчемним. Прикладом подібних спірних правовідносин може служити справа № 804/20412/14, що була предметом розгляду Дніпропетровського окружного адміністративного суду. 09.12.2014 року позивач звернувся до адміністративного суду з позовом до Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та тимчасову адміністрацію ПАТ «Актабанк». В позові позивач просив визнати протиправними дії Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відносно тимчасової адміністрації Публічного акціонерного товариства «Актабанк» щодо визнання нікчемними договорів фінансової допомоги, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю від 30.07.2014 р., укладених між позивачем та 68 фізичними особами. Відповідачем зазначено, що, враховуючи вимоги ч. 1 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», укладення позивачем вищезазначених договорів фактично збільшило зобов'язання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 200 000, 00 грн. до 11 952 943,62 грн., та створило для позивача пільгові, не передбачені законодавством, умови для отримання

всієї суми свого вкладу. 30.07.14 р. відповідно до доручень позивача, з його поточного рахунку на поточні рахунки 68-ми фізичних осіб були перераховані грошові кошти в сумі 190 000 грн. кожній фізичній особі. При цьому, ПАТ «Актабанк» не є стороною вказаних договорів фінансової допомоги, не пов'язаної з підприємницькою діяльністю.

Суд прийняв постанову про задоволення позовних вимог позивача враховуючи, крім іншого, норми цивільного законодавства про свободу у укладанні договорів та недоведеність відповідачем законність власних дій.

В іншому випадку суд прийняв постанову, якою відмовив у задоволенні позовних вимог про визнання неправомірними відмови посадової особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо невключення позивача до повного переліку вкладників, що мають право на відшкодування коштів за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Так, при розгляді справи № 804/6802/15 Дніпропетровським окружним адміністративним судом співвідповідач зазначав, що перерахування коштів з валютних рахунків свідчать про намагання позивача отримати грошові кошти не в порядку черговості від банку (4-а черга, ч. 4 п. 1 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»), а за рахунок коштів Фонду, та за вкладом, фактичний розмір якого перевищує встановлений граничний розмір гарантованого відшкодування в сумі 200 000,00 гривень. Під час перевірки діяльності банку було встановлено, що кошти на рахунок, відкритий на ім'я позивача, надходили внаслідок так званого «дроблення» великого депозиту іншого клієнта, з метою відшкодування грошових коштів за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Матеріали іншої справи, що розглядалась вищевказаним судом (№ 804/6873/15), свідчить про те, що в багатьох випадках роздроблення депозитного вкладу та розміщення коштів на рахунках фізичних осіб на суми, що не перевищують гарантовані для відшкодування вклади, створює для фізичних осіб, здійснюючих таке роздроблення, пільгові, не передбачені законодавством умови для отримання грошових коштів, які знаходились у банківській установі, за рахунок Фонду гарантування вкладів. Такі обставини призводять до ухвалення постанови про відмову у задоволенні позовних вимог вкладника.

Неоднозначність судової практики, яка продемонстрована вище, свідчить про відсутність законодавчих критеріїв для визнання договору банківського вкладу (депозиту) нікчемним з боку уповноважених на таке

визнання осіб. Поряд з цим уявляється, що висновок про нікчемність договору банківського вкладу (депозиту) у передбачених ч. 3 ст.38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» повинен прийматись виключно в судовому порядку, а не посадовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

**Матеріали науково-практичної конференції,
присвяченої 94-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова**

(Харків, 19 лютого 2016 р.)

Харків
«Право»
2016

УДК 347
ББК 67.34
А43

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Актуальні проблеми приватного права : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР *В. П. Маслова* (Харків, 19 лют. 2016 р.). – Х. : Право, 2016. – 364 с.

ISBN 978-966-458-981-6

19 лютого 2016 року кафедрою цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом з Національною академією правових наук України і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора, доктора юридичних наук, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Проведення такого заходу було започатковано ще у 2003 році і з того часу традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених з провідних наукових установ і вищих навчальних закладів України, а також практичних робітників – суддів, нотаріусів, адвокатів, юрисконсультів.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених з основних проблем цивільного, сімейного, житлового та господарського права.

Видання адресоване науковим робітникам, аспірантам, викладачам юридичних факультетів і вищих юридичних навчальних закладів, а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, практикуючим юристам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове та господарське законодавство.

УДК 347
ББК 67.34

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016
- © Національна академія правових наук України, 2016
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2016
- © Видавництво «Право», оформлення, 2016

ISBN 978-966-458-981-6